

If God is a DJ, life is a dancefloor

Gust De Meyer

*God is a DJ
(Faithless)*

Ter opwarming, enkele recente citaten uit de krant:

De Morgen, Sue Somers (29.12.2004):

Zalig zij die fuiven en vegetarisch zijn.

Alle middelen zijn tegenwoordig blijkbaar goed om de kerken weer te laten vollopen. Eerst waren er de West-Vlaamse pastoor met zijn Jezus-rockfestival en de Jetse herder die zijn schapen naar de stal lokte door de mis in het Brussels op te dragen. In Antwerpen is nu een pastoor opgestaan die elke week house-missen wil organiseren. En in Sint-Truiden hield een eerwaarde een stille wake bij het slachthuis. De man zegende symbolisch vegetarische voeding.

Pastor Johan Maertens van de oud-katholieke kerkgemeenschap De Goede Herder in Dendermonde ging maar wat graag in op de uitnodiging van dierenrechtenorganisatie Bite Back om een wake te houden bij het slachthuis van Sint-Truiden. Maertens (33) is zelf al elf jaar vegetariër. Tijdens de wake vroeg hij respect voor weerloze slachtdieren. "Door onze medeschepselen niet op te eten, red je niet alleen daadwerkelijk talloze dierenlevens, maar draag je ook actief bij aan een betere wereld voor mens en milieu", zo stelde hij.

Maertens droeg een christelijke bezinningstekst voor en stak daarna een fakkel aan. Die stond symbool voor "een lichtpuntje voor de slachtdieren in deze donkere tijden van overmatige consumptie van vlees en andere dieronvriendelijke producten, zoals foie gras en kreeft". Verder moest de fakkel dienen als "teken van hoop en bezinning voor de miljoenen slachtdieren".

Daarna zegende Maertens symbolisch vegetarisch voedsel, brak het en gaf het aan zijn volgelingen. Aan het eind van de wake werden bloemen neergelegd en kaarsen ontstoken voor de voorbijrijdende veewagens met varkens, paarden en runderen die diezelfde dag nog geslacht zouden worden.

Heel wat swingender ging het er op kerstdag aan toe bij pastoor Rudi Mannaerts (44). Hij kreeg maar liefst 750 gelovigen over de vloer voor de allereerste house-mis van de lage landen. Met een stel halfnaakte danseressen en met boven het altaar het beeld van God die als een dj de wereld laat ronddraaien, gaf Mannaerts het begrip 'naar de mis gaan' een geheel nieuwe invulling. Na de gebruikelijke kerkdienst werden de stoelen aan de kant geschoven en barstte een dansfeest los.

Het idee kwam eigenlijk van een genezen kankerpatiënt die met de stunt geld wil inzamelen voor kankeronderzoek, maar Mannaerts broedde al langer op het idee om de aardse pret in disco's te verweven met het hemelse geluk van de kerk. Hij vond zijn inspiratie in het nummer 'God is a dj' van Faithless. "Ik heb dat nummer al eens in een gewone dienst gebruikt", aldus Mannaerts. "De zin 'This is my church, this is where I heal my hurts' heeft altijd een bijzondere betekenis voor me gehad." Als het van Mannaerts afhangt, komt er voortaan elke week een house-mis. "Misschien moeten we wel een nieuwe kerk bouwen, met lasers en videowalls in plaats van schilderijen. Dat zou pas volk trekken."

De Morgen, Peter-Jan Bogaert (10.02.2005)

Dana Winner, Boogie Boy en Luc Devos zingen over Jezus. Priester Henk organiseert eerste religieus muziektfestival in Heule.

De droom van priester Henk Gevaert uit Heule om een religieus muziektfestival uit de grond te stampen (DM 27/11/04) krijgt stilaan vorm. Gisteren - niet toevallig op aswoensdag, de eerste dag van de christelijke vasten - gaf hij de eerste namen vrij van het Jeshuafestival. De artiesten zullen op 6 juli op het domein De Warande in Heule over Jezus zingen.

Het gaat om Dana Winner, Boogie Boy, Luc Devos, Groep Jezus (hoe kan het ook anders), Yves Segers en een paar minder bekende gospel- en jazzgroepjes. Ze zullen elk drie eigen nummers brengen en daarna voor het publiek een korte getuigenis afleggen over wat geloof betekent voor hun werk. Absoluut zeker zijn de namen niet, want de contracten zijn nog niet getekend. Dat gebeurt later deze maand. Priester Henk gelooft de artiesten op hun woord en vertrouwt erop dat ze hun mondeling engagement zullen nakomen.

Het project klonk ambitieus: bekende artiesten laten zingen over God, Jezus en hun geloof tijdens een drukke zomermaand en op een festival dat door een kleine parochie wordt georganiseerd. De artiesten krijgen bovendien geen geld, maar moeten een symbolische euro betalen als ze het podium op willen. "We werken hard om onze droom waar te maken", zegt priester Henk. "Ik ben blij dat er zoveel mensen gereageerd hebben op ons voorstel en dat ook echt menen." Zo schreef Dana Winner, die in interviews haar geloofsovertuiging nooit onder stoelen of banken steekt, zelf een brief naar priester Henk waarin ze haar interesse toonde voor het festival.

De financiering van het festival is nog niet helemaal rond. De artiesten doen alles gratis, maar wellicht lukt dat niet voor de mensen die het podium en de muziekinstallatie verhuuren.

Priester Henk is nog op zoek naar sponsors, maar weigert geld in ruil voor al te opzichtige reclame. "Daarmee gaan we niet beginnen. Ook op dat vlak hopen we uniek te zijn. Het Jeshuafestival wil geen geld inzamelen voor een goed doel. Het festival is het (goede) doel op zich, zonder dat het iets moet opbrengen."

Het publiek zal wellicht 3 euro moeten betalen. "Een heel laag bedrag. Echt gratis willen we het niet doen, anders weten we niet hoeveel mensen er effectief zullen komen." In het domein kunnen ongeveer 4.000 personen binnen. De stad Kortrijk, waarvan Heule een deelgemeente is, heeft beloofd de organisatie te ondersteunen op het vlak van veiligheid en logistiek.

Alles loopt dus goed, al is priester Henk nog niet voor honderd procent tevreden. "Ik wil nog meer grote namen. We hebben nog plaats, het festival begint om 14 uur en duurt tot 's avonds." Veel van de gecontacteerde artiesten hebben nog niets van zich laten horen. Dat stemt priester Henk hoopvol. Ook afwijzende reacties heeft hij nauwelijks gekregen. De datum komt niet goed uit is een vaak gehoord excuus, bijvoorbeeld dat van Marco Borsato. Enkel Ronny Mosuse gaf toe dat hij het festival niet ziet zitten, omdat het concept niet strookt met zijn eigen overtuiging.

De Morgen 30.06.2005: 'De artiesten die volgende woensdag in het Sint-Amandscollege in Kortrijk op het rockfestival Jeshua optreden, krijgen geen geld maar moeten een symbolische euro betalen om te mogen optreden. 'Jeshua neemt bewust afstand van het grote geld dat met de organisatie van festivals gepaard gaat en is evenmin een benefietconcert. De eventuele winst gaat naar goede doelen die de artiesten bepalen', zegt priester-organisator Henk Gevaert. Radiomaker Michel Follet presenteert het festival. Er zijn optredens van de kinderkoren Unisono en Mega Kids, singer-songwriter Johan Allaert, blueszangeres Lore Demotte, Boogie Boy, Rose Bud en anderen. Tussendoor outen Bekende Vlamingen hun geloof. Er is een ruimte om over religie te praten en er is biechtgelegenheid voorzien. Cool!'

De Morgen, Nico Krols (15.07.2000)

Van garage tot goa.

House komt oorspronkelijk uit de Verenigde Staten. Een zekere Larry Levan begon eind jaren zeventig in New York te experimenteren met drie draaitafels en een elektronische synthesizer. Frankie Knuckles introduceerde deze nieuwe muziekstijl in de Warehouseclub in Chicago. Ook al noemde men de stijl aanvankelijk 'garage', het publiek bleef vragen naar 'the sound they play down the house', en de term was geboren. In Chicago experimenteerden dj's met 'soul'-records' en ontdekten de drummachine. In Detroit ontwikkelde zich tegelijkertijd killere, ritmische techno.

Midden de jaren tachtig stak de elektronische muziek over naar Europa. Ibiza, een voormalig hippiebolwerk, wordt het eiland van de house. Het ontdekken ervan gaat hand in hand met het experimenteren met nieuwe drugs als XTC. "Als een Siamese tweeling", vindt JVO.

De klassieke housegenres zijn Chicago house, acid house, techno. Binnen techno tref je nog varianten aan: proto-techno, Detroit-techno en hardcoretechno. Verder bestaan nog ambient, hithouse, trance, tribal, banghra-beat, gabberhouse, progressive, deep house. "Binnen de house als muziekgenre ontwikkelen zich haast dagelijks nieuwe subgenres. Het nieuwste heet goa. Echte goaparty's vind je nog niet veel in België. De locatie van zo'n goafeestje blijft zeer lang geheim tot net voor het van start gaat. Het is een zeer kleine incrowd die van die feestjes weet heeft. Goa heeft een directe link met de hippiecultuur. Het drugsgebruik gaat weer op zoek naar psychedelische effecten. Men gebruikt MDMA, een substantie die ook in XTC zit. Goa haalt meer beats per minuut (bpm) dan techno, maar de mentaliteit van het goamilieu is veel meer relaxed en gemoedelijk dan het technomilieu.

"De mainstream probeert goa nu al te recupereren, maar de goa-organisatoren zullen proberen underground te blijven zoals dat vroeger ook met techno het geval was. Het zou tot een crimineel aan drugs gelieerd wereldje kunnen evolueren. Het zou me niet verbazen als er straks raves plaatsvinden in pakhuizen of in kantoorfilialen waar ze de ruiten hebben ingeslagen en zijn binnengedrongen. Een half uur raven en dan gaan lopen voor de flikken." Goa, de vroeger Portugese kolonie in India, is nu een toeristische bestemming: er worden chartervluchten naar georganiseerd.

De Morgen, Veerle Helsen (01.04.2005)

Père Gilbert openingsact op rockfestival in Jette .

Het Jetse muziekfestival Rockardinal heeft dit jaar een bijzondere openingsact voorzien: een openluchtmis. En die zal worden opgedragen door niemand minder dan de Franse Père Gilbert, die daarmee zijn titel van rockpriester alle eer aandoet. Samen met Dirk Vannetelbosch, de pastoor van de Jetse Sint-Pieterskerk, zal hij de muzikliefhebbers gedurende anderhalf uur opwarmen.

Festivalgangers hebben het dezer dagen niet makkelijk. Eerder deze week kon u in deze krant al lezen hoe het Britse festival Glastonbury een stille disconacht organiseert, waarbij de festivalgangers via een koptelefoon naar muziek moeten luisteren. Gisteren raakte bekend dat Rockardinal dit jaar start met een openluchtmis.

"Het is niet onze bedoeling om muziek te gaan mengen met religie", zegt Michel Walgrave van de vzw Rockardinal. "Het idee is eigenlijk ontsproten aan het brein van onze pastoor Vannetelbosch. Die is naar ons gekomen met de vraag of we het festival niet wilden openen met een mis opgedragen door Père Gilbert. Omdat we openstaan voor vernieuwende initiatieven, hebben we meteen toegehapt." De mis past volgens Walgrave ook in het verruimde cultuurbeleid van de gemeente Jette, die het gratis festival subsidieert en dus ook haar zegje heeft. De gemeente heeft ook gedacht aan de Nederlandstalige inwoners, want de mis zal worden opgedragen in de twee landstalen.

Om de openingsact toch nog enige muzikale allure te geven, zal de dienst opgeluisterd worden met muziek van Cintrix. De popgroep zal de anderhalf uur durende mis muzikaal ondersteunen met covers van onder meer The Beatles. De organisatoren vrezen niet voor een

imagoblaam, want de doelgroep van het festival zijn al jaren de gezinnen met kinderen. "Die zijn best geïnteresseerd in een mis met Père Gilbert", zegt Walgrave. "Het aantal muzikale acts is ook niet verminderd, want we beginnen uitzonderlijk om 12 uur, terwijl we vroeger altijd om 14 uur startten."

Hoewel het dus naar eigen zeggen niet de bedoeling is van de organisatoren om het festival een godsdienstig tintje te geven, doen opvallend veel aspecten denken aan religie. Het festival vindt plaats op 15 mei, Pinksteren. Place to be is het Kardinaal Mercierplein in Jette. En dan is er nog de naam van het festival, Rockardinal. "Allemaal toevallig, daar moet je niets achter zoeken", aldus Walgrave.

De Morgen (11.08.2005):

Rockgroep niet welkom op Wereldjongerendagen wegens kritiek op paus

Argentijnen van Rescate zijn volgelingen van Jezus, maar niet van Benedictus XVI

De Argentijnse christelijke rockgroep Rescate wordt geschrapt van het officiële programma

van de Wereldjongerendagen (WJD), die vanaf dinsdag in de Duitse stad Keulen

plaatsvinden. De muzikanten waren de enige Spaanssprekende artiesten tijdens het slotconcert van de Wereldjongerendagen, maar die eer belette de leden van de groep niet om zich kritisch uit te laten over de paus.

"Persoonlijk geloven we niet dat de paus Gods vertegenwoordiger op aarde is. Jezus is gekomen om die bemiddeling tussen God en mens te overwinnen, waardoor we een directe relatie met hem kunnen hebben", verklaarden leden van de band. Groepsleider Ulises Eygherabide voegde er nog aan toe: "Voor mij is de paus meer een politieke dan een spirituele leider. Deze paus, die zo orthodox is, die erg strikt is en in de ogen van sommigen niet erg oecumenisch, kan ons nog verrassen onder invloed van de politieke gebeurtenissen - waaraan hij niets kan doen en waaraan ook hij niet kan ontsnappen."

Leden van Rescate reageerden ontgoocheld op de annulering van hun optreden. Zij zeggen dat hun uitspraken verdraaid werden. Toch laten de groepsleden er geen twijfel over bestaan dat ze volgelingen van Christus zijn. Eerder hadden de muzikanten verklaard erg blij te zijn dat ze tijdens het slotconcert de vele Spaanssprekende christenen uit heel de wereld mochten vertegenwoordigen.

Het lied 'Quitamanca' van Rescate heeft wel nog een plaatsje op de cd Building One World, de muziekcompilatie van deze Wereldjongerendagen. Verder blijft het programma

ongewijzigd. Het slotconcert wordt opgeluisterd door de resterende christelijk geïnspireerde

bands, onder meer Delirious?, Claas P. Jambor, Patrick Nuo en Big Band der Bundeswehr.

Morgen beginnen de duizenden Vlaamse deelnemers aan hun voorprogramma. In elk bisdom heeft de interdiocesane jeugddienst een eigen evenement in elkaar gestoken. Maandagavond komen de jongeren samen in Scherpenheuvel, om na een festivalletje massaal naar Keulen te trekken.

De Morgen (13.08.2005):

Paus rockt dan toch

De Argentijnse christelijke rockgroep Rescate mag toch optreden op het slotprogramma van de WJD. Eerder deze week waren ze van het festival geband na deze uitlating over de paus in een interview: "Persoonlijk geloven we niet dat de paus Gods vertegenwoordiger op aarde is." De leden van de band spoedden zich om te zeggen dat ze verkeerd waren geciteerd. Toen het WJD-informatiebureau dat natrok, kwamen ze inderdaad tot die bevinding en de paus toonde zijn hart door de rockgroep alsnog in Keulen te ontvangen.

De rockster als (af)god

Sterren, eerst die van het witte doek en later ook die van het podium, zijn altijd al omschreven geweest als afgoden in termen van cultus en idolatrie.

Sterren worden aanbeden door fans - het woord fan is afgeleid van fanatiekeling -, fanatici dus in hun verering van de ster. Men spreekt van sterren- of heldencultus, juist om er de overdreven fanatieke betrokkenheid, de bijna religieuze verafgoding van de fans mee aan te duiden. Vaak connoteert de term 'fan' ook nog de betrokkenheid op sterren uit de lage cultuur; voor sterren uit de hogere cultuur wordt veelal de term 'liefhebber' of 'bewonderaar' gebruikt, voor filosofisch-religieuze domeinen de term 'volgeling'. Fans hebben in de bijna religieuze cultus voor hun sterren tempels ingeruild voor filmzalen en popconcerten, de heilige geschriften voor fan-mail en glamour-magazines.

Met de term idool wordt het relationele aspect van de ster met de fan een extra dimensie gegeven, in die zin dat idolatrie synoniem is geworden voor een ware verafgoding van de ster. Volgens Van Dale is idolatrie een ander woord voor 'beeldendienst', of, bij uitbreiding: 'elke godsdienstige verering van een stoffelijk voorwerp, bijvoorbeeld van de zon, of van dieren'. Idolatrie is synoniem van afgodendienst. De eerste regel in de Tien Geboden zegt: "Bovenal bemint één God", slechts één God en geen andere goden. Idolatrie, de verering van andere goden, is dus afgoderij; het tegendeel van het dienen van God, maar wel op dezelfde manier waarop men God zou vereren. Hoe meer het dienen van God – inderdaad: de godsdienst – naar de achtergrond verdrongen wordt, hoe meer mensen schijnen behoefte te hebben aan een afgod, aan idolen.

Idolen zijn afgoden, aanbeden figuren, en connoteren inderdaad het opgaan in een bijna religieuze ervaring: een gepassioneerde devotie. Het gebruik van de negatief geladen term afgod wijst dan ook op de buitensporige eerbied, adoratie voor, het dwepen met en het overdreven aanbidden van een ster, die als opperwezen excessief wordt geëerd in een universum dat ver afstaat van de dagelijkse realiteit.

Rocksterren zijn altijd al omschreven geweest als afgoden, in de negatieve betekenis. Van bij het prille begin, van bij de eerste tonen en optredens van Elvis Presley halfweg de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Wanneer de muziek én de heupbewegingen, waarvan Hugo Claus – in positieve zin – destijds al zei dat 'Presley voor mij waarde heeft in die zin dat hij de heupen heeft losgemaakt en de mensen van een schaamtegevoel heeft bevrijd' -, wanneer dus de muziek én de heupbewegingen van Elvis en het extatisch gedrag van de fans ter sprake kwamen, was dat vaak in de zin van afgodendienst. Om dit te illustreren laten we een aantal perscommentatoren aan het woord over de prille Elvis Presley en zijn fans (uit Peter Verbruggen, 1999, *Elvis – King of Belgium*, Scoop, Gent). Onthou dat een aantal trefwoorden, die hier negatief geconnoteerd worden, straks opnieuw zullen opduiken wanneer we ons gaan richten naar de recentere dansmuziek, waarin de DJ de rol van 'afgod' heeft overgenomen.

Het weekblad ABC schrijft over de profeet van de nieuwe rage: 'Een nieuwe rage raast over Amerika: de rage voor rock 'n' roll. En de profeet van deze extatische-hysterische combinatie van zang, dans en muziek is Elvis Presley... Torenhoog troont hij nu in de aanbidding van een tienerjeugd die zich vol overgave aan zijn voeten heeft geworpen. Het verschijnsel danswoede, gepaard aan verafgoding, is overigens op zichzelf allerm minst nieuw. De bobbysoxers en blue jeans-jongens hunkeren er nu blijkbaar eenmaal naar hun emoties in steeds weer nieuwe, heftige en primitief aandoende dansbewegingen en adoratie te ontladen. En hij, die hiertoe deze jeugd het felste weet op te zwepen, is hun man. De objectiviteit gebiedt ons echter te zeggen dat dit geenszins een monopolie van de huidige Amerikaanse jeugd is. Tal van godsdienstige sekten hebben sinds de oudheid tot op heden dansen beoefend

waarbij men zich in trance overgaf aan de ongelooflijke spasmodische bewegingen. En in de oude kronieken kan men vinden dat zich in 1374 in Aken een ware danswoede onder de jeugd openbaarde, die zich razendsnel verspreidde over de Lage Landen, Frankrijk en Italië.

Honderden jongens en meisjes kronkelden zich toen in straten en op pleinen in epileptische bochten. Volgens de kronieken konden zij slechts uit hun danshypnose gewekt worden door schoppen en stompen van kordate omstaanders'.

Naar aanleiding van de Elvis-film 'Love me tender' in 1956 schrijft Het Volk, katholieke krant: 'Wij walgen van de wulps dansende zanger die met zijn hypnotiserende kracht honderden, ja zelfs duizenden jonge meisjes en mannen in de ban houdt en hen wegrukt uit de maatschappij van alle dag. De man, wiens predikaat niet langer zanger is, kent geloof noch godsdienst en haalt alleen het nieuws omdat hij zo gedrogeerd als wat het podium opklimt'. Het Nieuws van de Dag: 'Elvis Presley en zijn consorten hebben niemendal met muziek te maken. Het zijn lelijke oproerkraaiers die maar één doel voor ogen hebben: de maatschappij, waar onze ouders en voorouders voor gevochten hebben, te destabiliseren, met als ultieme betrachting zelf het roer in handen te pakken. Zij moeten worden gestopt'.

De Volksgazet, socialistische krant: 'De halfvolwassenen zijn thans in de hele wereld een probleem en vooral dan in de VS. Men weet eigenlijk niet goed wat met hen aan te vangen, hoe hen te onttrekken aan hun fanatieke drijfverijen die soms tot ontzettende en verontrustende dulle streken aansporen. Men weet dat zij geleid worden door invloeden die hen in hun ziel schaden, maar men vindt niet de weg om hen tot inkeer te brengen. Men poogt in te gaan tegen lieden als Elvis Presley en soortgenoten, en zelfs vanop de kansel slingert men hen banbliksems naar het hoofd, maar alles is tevergeefs'.

Der Spiegel schrijft over een Elvis-concert in 1956: 'Onder in de zaal, waar vijfduizend tieners bij elkaar drummen, stijgt de temperatuur. Ze houden het niet langer uit en de spastische bewegingen van de broeder, martelaar en God op het podium planten zich als een onstuitbare golf voort over de toehoorders. Steeds dwingerder wordt het ritme, steeds koortsachtiger de bewegingen in het publiek. Hier en daar springen enkele jongeren op en scheuren hun kleren aan flarden. Hun doffe ogen is het niet meer aan te zien of ze zich nu nog rekenschap geven van de omgeving. Alleen de Ueber-Rhythmus schijnt hen nog te bezielen.'

In Humo (1958) zegt professor jazzmuziek aan de Keulse Rijksuniversiteit, dr. Dietrich Schuz-Koehm, het volgende over het succes van Elvis: 'Het gaat om een zeker gevoel van Hemmungslosigkeit (ongeremdheid). Kinderen, die vaak geremd en terechtgewezen worden, wachten op het moment van hun bevrijding: het ogenblik waarop ze zich vrij kunnen uiten. Ik heb steeds weer kunnen constateren dat een ongedwongen, ongeremd en ongebreideld optreden op het podium sterk in de smaak valt bij de jeugd... Daar komt nog bij dat het rock 'n' roll-vertoon niet te hoog voor hen ligt, omdat het een zeker primair karakter vertoont. Laten we ook de factoren niet vergeten die bij natuurvolkeren – die het dichts bij kinderen staan – een belangrijke rol spelen: het ritme, verder een zekere monotonie in het thema en in de melodie. Uit die elementen ontstaat een soort magie die de mens, als hij in collectief verband optreedt en bijgevolg een stuk van zijn persoonlijkheid prijsgeeft, in geestdrift en soms in vervoering kan brengen'.

Even op een rijtje, de centrale trefwoorden over Elvis en zijn fans uit de citaten: profeet van deze extatische-hysterische combinatie van zang, dans en muziek; de aanbidding van een tienerjeugd die zich vol overgave aan zijn voeten heeft geworpen; het verschijnsel danswoede, gepaard aan verafgoding; godsdienstige sekten hebben sinds de oudheid tot op heden dansen beoefend waarbij men zich in trance overgaf aan de ongelooflijke spasmodische bewegingen; danshypnose; zanger die met zijn hypnotiserende kracht jonge meisjes en mannen wegrukt uit de maatschappij van alle dag; de spastische bewegingen van de broeder, martelaar en God op het podium; een soort magie die de mens, als hij in collectief verband optreedt en bijgevolg een stuk van zijn persoonlijkheid prijsgeeft, in geestdrift en soms in

vervoering kan brengen. Zoals gezegd, steeds in pejoratieve zin: 'Zelfs vanop de kansel slingert men hen banbliksems naar het hoofd, maar alles is tevergeefs'.

Sinds Elvis is dit beeld van rocksterren als afgoden blijven hangen, weliswaar uitgedrukt in een ander taalgebruik. Tegenover de ware godsdienst, de afgodendienst. Tegenover Christus, de anti-Christ. De anti-Christ, de duivel wordt vandaag de dag, bijvoorbeeld, geïncarneerd door Marilyn Manson, een van de meest theatrale en provocerende exponenten van 'sex, drugs and rock 'n' roll'. Bij de Columbine-slachting van scholieren, werd gezegd dat de moordenaars vaak Doom-achtige videogames speelden, maar ook dat ze vaak luisterden naar Marilyn Manson. Alle kwaad van de wereld wordt op de rug geschoven van populaire media, die nu de rol van de duivel vervullen. Alle pogingen ten spijt van musicals als Jesus Christ Superstar, van Liliane St-Pierre's die, op de golfslag van het eucumenisch concilie, in de kerken Haleluja gingen zingen, van brave christenpop, van teerjerkers uit het poprepertoire bij huwelijken of begrafenissen in de kerk, en van pogingen van 'progressieve' priesters om mensen naar de kerk te krijgen met popmuziek.

De DJ als sjamaan

Het discours waarin religieuze, of in elk geval extatische ervaringen gekoppeld wordt aan muziek heeft een kleine halve eeuw later een heel andere wending genomen. Dansmuziek is een aparte afdeling geworden en wordt vaaak geplaatst tegenover rockmuziek. De entertainer van dienst, de dj (die de rockster van het podium heeft geduwd), wordt nu vaak geacht de rol te spelen, niet meer van de duivel, maar van de louterende sjamaan. Dit moge eens te meer blijken uit een aantal citaten in de krant.

De Morgen, Gunter Van Assche (07.12.2004) beschrijft onder de titel 'Een deinend geloof' een optreden van Faithless, bekend van de songtitel 'God is a DJ':

'Hoe meer mensen geloven in hel en verdoemenis, des te beter dat zou zijn voor de economie. Een rapport van een Amerikaanse bankinstelling kwam onlangs tot die vaststelling. Het mag dan ook geen wonder heten dat België, een van de koplopers in de corruptielijst, er een heel ander geloof op na houdt dan de welvarende Bible Belt. Om die reden drukken we een danssensatie die Faithless heet wellicht dichter aan de boezem dan het Heilige Boek.

Het is niettemin tweeënhalve jaar geleden dat Faithless zich nog in een uitverkocht Sportpaleis liet gelden. Het concert dat het dancegevolg er zondag gaf, bleek een van de laatste kansen om de groep nog in dezelfde bezetting te zien spelen. De Britse toetseniste Sister Bliss wil namelijk andere oorden opzoeken. De 'Zuster van Gelukzaligheid' hangt haar keyboards niet aan de wilgen maar zal net als Rollo Armstrong, de stille kracht binnen Faithless, achter de schermen werken. Vermoedheid zou de hoofdreden achter haar besluit zijn.

De vloer van het Sportpaleis ging al snel deinen als een visserssloep op een woelige zee. De pompende beats en de dansende massa in de afsluitende dansclassic 'Salva Mea' leidden net niet tot een schipbreuk.

Maxi Jazz toont zich de perfecte profeet voor donkere tijden: het volstaat dat hij het podium betreedt om een zaal blind van euforie te krijgen. Faithless lijkt E.O.-uitzendingen te brengen die je wél wilt volgen, hun boodschap van verdraagzaamheid bezit dan ook niet de wakke smaak van een hostie.

Afijn, als godsdienst inderdaad het opium van het volk is, en Faithless de nieuwe betrouwbare religie is, mag je ons die schuifpijp nog vaker doorspelen'.

Begin juli 2005 staat de groep ook op de festivalweide van Werchter.

De Morgen, Nico Krols (15.07.2000) stelt expliciet in de kop van zijn krantenartikel 'House is een religie, de dj een sjamaan'. Verder gaat het als volgt:

'Jan Vanovermeire (22) (of meer trendy: JVO) heeft het voor elkaar. Hij schrijft, is een aankomend schildertalent en studeerde onlangs met grote onderscheiding af in de

antropologie met een onderzoek naar de housecultuur. Een van de opmerkelijkste vaststellingen zit vervat in de titel van zijn thesis: de link tussen de dj-cultuur en het sjamanisme. Een nummer van Eddie Amador werkte inspirerend: 'House-music is a spiritual thing... A body thing'. Veel mensen gaan op zoek naar een spirituele beleving van house. 'House is mijn leven.' Je hoort het zo vaak zeggen door veertienjarigen die binnen de kortste keren in een andere rage de hemel vinden.

Maar house kent verscheidene gedaanten en is niet voorbehouden aan één leeftijdscategorie. Voor veel 'housers' is het meer dan wat fuifmuziek en een vorm van uitgaan. "Het heeft voor hen niets met puberale dweperij of idolatrie te maken", zegt Vanovermeire. "In La Rocca bijvoorbeeld vind je op zondagnacht niemand onder de 25." De filosofie van de houser heet: 'Peace, love, unity and respect'. House heeft te maken met 'wilde mystiek' en met 'spontane liturgie'. House gaat net als religie op zoek naar expressie, geborgenheid en standvastigheid." De belangrijke rol van de dj en de link met het sjamanisme is niet helemaal nieuw. De dj als toverpriester, daar werd in een VUB-onderzoek al naar verwezen. Vanovermeire: "Sjamanen zijn tegelijk psychopaat en psychiater. Ze nemen de ziekte van de patiënt in zich op om hem te genezen. Ook in die Latijns-Amerikaans geïnspireerde religie worden vaak drugs gebruikt om het effect van de rite te bevorderen. Als een sjamaan zijn werk niet naar behoren doet, wordt hij gestraft of geweerd. Ook tussen dj en publiek is een sterke interactie aanwezig. De dj gidt hen naar climaxen en anticlimaxen. Een goede house-dj brengt zijn publiek in vervoering. Het voelt zijn heilzame invloed. Dan wordt hij bijna op handen gedragen. En nee, dat heeft, op enkele grote namen na, niets met stardom te maken. Ze zullen niet om zijn handtekening vragen. In principe doet het er niet toe wie dat kleine ventje is die achter de draaitafel staat. Als ze vallen voor een dj is het uit opportunistische devotie."

Nog Vanovermeire: "Ik probeer het extreme van de housewereld te vatten. Maar tegelijk ook de vleesgeworden triestheid van mensen die niet weten naar wat ze in die wereld op zoek zijn."

'There's not a problem that I can't fix; cause I can do it in the mix'/'Last night a DJ saved my life'(Indeep) weliswaar 'from a broken heart'. De DJ is de sjamaan, maar ook – gewoon platvloers sexueel – de bemiddelende instantie voor koppelvorming ('ik heb hem/haar leren kennen op de dansvloer van ... op de tonen van ...'), de go between voor zoekende en gebroken harten. Hij heeft een dienende functie, hij is de misdienaar, hooguit de priester; hij is anoniem, nauwelijks zichtbaar aan het altaar van zijn DJ-booth. Het is pas recentelijk dat hij op de kansel is gesprongen, dat hij een soort hogepriester is geworden, ja een afgod zelve, een star die niet moet onderdoen voor de rock-sterren. Bij de rock-sterren op het rock-concert vervult het podium een aparte functie: alle ogen zijn naar het podium gericht (niet zo naar de DJ), meer dan op het eigen lichaam en dat van de onmiddellijke anderen in de dans; de nadruk ligt bij een rockconcert op de performance van hen op het podium, wat meteen ook een 'verhakkelde' aaneenreiging van aparte muziekstukken biedt op een popfestival (in tegenstelling tot de hypnotische stroom van de danstempel).

Rave als 'nieuwe kerk'

Sociologen zien als twee voorname eigenschappen van de maatschappij van na de tweede wereldoorlog, de secularisering en de individualisering. De kerken zijn zo goed als leeggelopen en de mensen zijn, losgerukt uit de traditionele verbanden van lokale gemeenschappen en traditionele beroeps- en vrijetijd-structuren, op zichzelf teruggeworpen om hun leven zinvol in te richten, wat ze dan vaak heten te doen – en wat doorgaans ook verworpen wordt - via het bricoleren van een eigen identiteit door de aanschaf van consumptiegoederen. Het mag geen verwondering wekken dat nieuwe vormen van religieuze beleving zijn ontstaan, waarbij bovendien ook nog eens de nefaste aspecten van de

individualisering van de maatschappij zouden gecounterd worden. Vaak ziet men in de collectieve roes – zij het vroege rock ‘n’ roll dan wel de eind twintigste eeuwse dansmanie – een premoderne retribualisering: een spirituele ervaring in stamverband. Soms, zoals bij de Goa-subcultuur, die vanuit India, met al zijn referenties naar oosterse spiritualiteit, is overgewaaid, is de band met religie expliciet. Meestal gaat het echter om een gelaïciseerde spiritualiteit van house- of techno-muziek. Men mag echter niet uit het oog verliezen dat deze ontkerkelijkte house-muziek zijn wortels heeft in de kerk, namelijk via de soulmuziek. Frankie Knuckles introduceerde de nieuwe muziekstijl in de Warehouseclub in Chicago eind jaren zeventig van vorige eeuw. Ook al noemde men de stijl aanvankelijk 'garage', het publiek bleef vragen naar 'the sound they play down the house', en de term 'house'-muziek was geboren. In Chicago experimenteerden dj's met 'soul'-records' en combineerden die met drummachines en de electro-muziek vanuit Europa (grote invloed: Kraftwerk). In Detroit ontwikkelde zich tegelijkertijd killere, ritmische techno. (cf het supra geciteerde artikel in De Morgen 15.07.2000)

. Essentieel is dat house teruggaat op soul-muziek en dat dit gelaïciseerde muziekgenre op zijn beurt teruggaat op de gospel: voor de (Amerikaanse) zwarten is begeistert zingen en dansen in de kerk altijd een vanzelfsprekendheid geweest.

Deze referentie naar de wortels van de gospel/soul in de house-muziek is zelfs niet meer nodig om het muziekgenre te kaderen in een religieuze ervaring. Over het fenomeen van de house-cultuur en, speciaal van de rave, wordt gesproken in termen van ‘een hyper-smeltdkroes van hedendaagse jeugdspiritualiteit’, ja zelfs in termen van ‘the new church’ (Faithless in ‘God is a dj’: 'This is my church, this is where I heal my hurts'). De stimuli van de elektronische muziek, de psychotropische lightshow – die vaak aan de hippie-fuiven doet denken -, de chemische drugs als XTC – cf eveneens de hippies, die meer in waren voor psychedelica als LSD - en urenlang (soms dagenlang) dansen in een van de wereld afgesloten omgeving, is in staat om boven de wereld uit te stijgen in de extase. De rave is als een primitief ritueel binnen een stammengemeenschap die, via de trance – trance is een subgenre van house -, tot een bovennatuurlijke staat van bewustzijn kan leiden en waarbij de DJ de functie vervult van shamaan, de bemiddelaar tussen de godheid en de mens, en die overigens ook de stam-community mee vorm geeft. Ook al kan men de house-cultuur zien als een traditionele, premoderne ‘gathering of the tribes’ (Ortega Y Gasset) – men spreekt ook van techno-primitivisme: de house-cultuur valt niet meer over moderne mediatechnologie, zoals draaitafels bijvoorbeeld – uitgaan en je speciaal opdirken voor de opname in de trance-gemeenschap kosten geld. Men valt dus ook niet meer over de commercieel-consumptieve kant van de extase-beleving. House is in deze zin geen primitief-traditionele, maar post-traditionele religiositeit.

De verwijzing naar het postmoderne consumptie-ethos, waarmee jonge mensen hun identiteit bricoleren tot life-style gemeenschappen, duidt er op dat de spirituele beleving minder aansluit bij new age als spiritualiteitsbeleving: new agers stellen zelf hun menu samen aan de hand van een selectie uit zowel religieuze als seculiere opties ter realisatie van het zelf. New age streeft uiteindelijk naar zelfrealisatie van het individu in het binnenste zelf en ook: in het hier en het nu. Dat alles in tegenstelling tot de externe verlossing later na de dood in het hiernamaals waarop de christelijke gelovige zijn hoop stelt. Wat dat betreft – het hier en het nu – is de zelfrealisatie van new age verwant aan de identiteitsconstructie van house, maar daar stopt elke verdere vergelijking: het new age-samenraapsel van hindoeïsme, boeddhisme, recentelijk de joodse kabbala (cf Madonna), en allerhande esoterische wijsheid, ja zelfs occulte onzin, is niet besteed aan de house-adept (enigszins misschien wel in het house-subgenre ‘ambient’). Bij hem/haar komt het lichaam op de eerste plaats: geen bewustzijnsverruiming via geestelijke input, maar trance via dans in een hedonistische consumptie-sfeer. De vaak met house geassocieerde ideologie van ‘love, peace and music’ (cf

de Woodstock-hippie-associatie en ook de tweede 'summer of love' in 1989, ditmaal van house) lijkt eerder een achteraf bijgesleurde en holle legitimering. House demonstreert religiositeit in de consumptie.

De lifestyle-gemeenschap van de housecultuur kan werkelijk postmodern geheten worden in deze zin dat zij teert op consumptie en nieuwe media – waarvan graag de potentiële democratisering wordt aangekaart – en niet meer op de traditionele maatschappelijke opdelingen naar klasse, etniciteit, gender en leeftijd. Al dient hier meteen natuurlijk de bedenking gemaakt dat de oude distincties natuurlijk niet altijd opgeheven zijn: denk aan de deurpolitiek bij sommige housediskotheken alwaar (mooie) vrouwen en exclusieve uitgaanstypes, bijvoorbeeld, binnengelaten worden en waar minderheidsgroepen geweerd worden. Meteen dient ook nog de bedenking gemaakt dat de re-tribalisation in de hedendaagse wereld natuurlijk vaak van zeer tijdelijke aard is: na de rave dompelt ieder zich weer onder in de grauwe relatiteit om het volgende weekend zich te verliezen in een andere zeer temporaire 'autonome zone'.

Of premodern, of postmodern? Premodern en postmodern tegelijk? Of geen van beide? Misschien laat de housecultuur ons een glimp opvangen van de cybercultuur: een house-discotheek is in deze zin een virtuele wereld, waarin natuurlijk knooppunten bestaan met de reële wereld – net overigens als op het Internet -, een virtuele wereld, afgesloten van de realiteit – een discotheek heeft geen vensters naar buiten, niet letterlijk en ook niet figuurlijk - die in niets moet onderdoen voor andere virtuele werelden als die van videogames of het Internet. Een rave of house-discotheek is als het ware buiten de tijd en buiten de ruimte geplaatst. De tijd houdt er op te bestaan – een weekend dansen tast wellicht zelfs het tijdsbesef aan -, de hele wereld is gecondenseerd op één plaats of in één ruimte. Zo bekeken is een house-tempel identiek aan een middeleeuwse kathedraal. In dezelfde zin spreekt men over de posthistorische en postgeografische dimensie van de cybercultuur. Het buiten de tijd plaatsten, of misschien beter: het stilstaan van de tijd, wordt ook weerspiegeld in de muziek. Bij de repetitieve, minimale muziek op een constante beat – het tempo wijzigt nauwelijks in de mixen – is er sprake van een verticale muziekbeleving, die niet gericht is op een horizontale ontwikkeling (tenzij in het toewerken naar een climax, maar dan doorgaans niet in het tempo). In deze zin verschilt het dansgebeuren evenmin van primitieve rituelen.

Al wat totnogtoe over de spirituele reminiscenties van de housecultuur gezegd is, past wonderwel in het concept neotribes, zoals ontwikkeld uit het gedachtengoed van Michel Maffesoli (1988, *Le temps des tribus*; 1996, *The time of the tribes. The decline of individualism in mass society*).

Uit de inleiding: 'In formulating a sociological law, I will state as leitmotiv that less weight shall be given to what each individual will voluntarily adhere to (contractually or mechanically) than to which is emotionally common to all (sentimentally and organically)'. Maffesoli stelt dat alledaagse sociale relaties doordrongen zijn van sacraliteit, dat het alledaags leven ook passie en gevoelens is: de levenskracht van het *vouloir-vivre*, de wil tot samenleven, tot communicatie (niet wat er juist gezegd wordt, maar 'dat er gesproken wordt', het meest banale eventueel). Deze *vouloir-vivre* wordt geleid door een ondoorgrondelijke, bijna mystieke kracht, *la puissance souterraine*, die niet-rationeel, niet disciplinerend-modern is (zo bij patriottische, supporters- of protest-manifestaties). Tegenover het zogeheten verval (of de celebratie, wat hetzelfde is) van het einde van het sociale, van de gemeenschap en de zogeheten opkomst van het individualisme (samen: de moderniteit), is er integendeel sprake van een verre van uitgeput vitaal instinct, dat tot uiting komt in het samen-zijn. Een zinnelijke eenheid, een sociale lijm, geen eenheid door verschil of heterogeniteit in de samenleving, een moment dat men het gevoel heeft dat men zichzelf overstijgt (*ex-stasis*) en één wordt met de groep: het individu gaat (tijdelijk) op in een groter geheel, dat een eigen leven en dynamiek

heeft, door zichzelf te verliezen in het intense moment van extase, de sens-communologie. De extase is een manifestatie van de puissance, de ondergrondse, mystieke kracht die onze sens-communologie stuurt en richting geeft aan onze individuele levenskracht (*vouloir-vivre*). Dit alles vindt een toepassing in de massa, die, qua proxemics, een publieke ruimte (bijvoorbeeld: een spreker en zijn publiek) is die, omwille van de grote dichtheid, getransformeerd wordt tot een intieme ruimte (heel dicht, bijvoorbeeld fluisteren) - de proxemica onderscheidt daartussen vaak nog een sociale (wachten op de bus) en een persoonlijke ruimte (halve tot één meter). Door het (gedwongen) nauwe, compacte samenzijn, bijvoorbeeld in een discotheek, ontwikkelt zich de puissance als een gedeelde drang naar zinnelijk plezier, uitmondend in het moment van extase met een 'alle remmen los'-sfeer. We leefden en we leven (opnieuw) in 'le temps des tribus'. De tribu is geen synoniem voor de stam, althans zoals daar in traditioneel-antropologische zin wordt over gesproken (met diepgewortelde en langlopende contacten), maar leeft van ad hoc, toevallige banden.

Tegenover deze discotheek- en rave-ervaring staat vandaag de dag dan de sociabiliteit, het netwerken, de sociale contacten, het verbale in de lounge-clubs. Ook hier is de Maffesoliaanse tribu te duiden, nu niet meer als onverklaarbare puissance souterraine, maar als puissance sociale. Wanneer niet het collectieve, maar individuele belangen, niet het irrationele chaotische samen-zijn, maar de rationele keuze in netwerken, opduiken, kan men hier de postmoderne, niet meer aan de traditionele sociale distinctiecategorieën (van klasse, bijvoorbeeld) op lifestyle gebaseerde samenlevingsvormen situeren (Maffesoli spreekt van 'elective sociality'). Clubs huldigen een neo-barokke saloncultuur, celebreren het chique en hippe, dienen vaak om utilitaire contacten te leggen of te onderhouden, teren op een exclusiviteits-stempel en zijn dan ook op hun beurt weer gewikkeld in de strijd om zich individueel te onderscheiden (tegenover het primaat van de collectiviteit). In netwerken spelen hubs een rol als de centrale nodes die vele links hebben en dus belangrijker zijn dan gewone nodes. Nochtans, in de overstijging van de individuele belangen vormt de club ook een decor voor de hedendaagse stammen, net als de hoes-discotheek.

Met dit verhaal over de evolutie van 'de popster als afgod tegenover de hysterische massa' naar 'de dj als sjamaan tegenover de nieuwe tribes' kunnen we de titel van deze bijdrage omdraaien in: 'If the dj is God, the dancefloor is life'. Ongetwijfeld. Maar we kunnen ons ook afvragen: 'If God would be a dj, should life only be a dancefloor?' Bij de jongste stammenbijeenkomst op de Wereld Jongeren Dagen, enkele dagen geleden, scheen Gods vertegenwoordiger op aarde zich niet zo goed te ontplooiën in zijn opgelegde rol van dj. De paus leek onwennig met het spektakel en schijnt zich te hebben afgevraagd of het niet wat soberder kon, met wat minder entertainment. Misschien voelde de kerkleider dat hij bijna in de rol van rockster werd geduwd, misschien bijna als afgod werd aanbeden. Een miljoen jongeren, die met de stammengeest van de moderne muziek vertrouwd zijn, gingen in elk geval op in extase. Misschien voelde de kerkvader zich eerder aanwezig op een popconcert of op de dansvloer dan op een gemeenschap van gelovigen. Daarom nog eens: 'If God would be a dj, should life only be a dancefloor?'